

Integracija etike in vrednot v vzgojo in izobraževanje

✎ Janek Musek

Ustvarjanje trajne in stabilne družbe je bil vedno cilj človeštva in je tudi danes. V današnjih časih in razmerah, ko smo na novo poučeni s kriznimi izkušnjami, še toliko bolj. Za ustvarjanje takšne družbe pa obstaja nujen pogoj: takšna družba mora biti družba znanja in morda še bolj kot to, mora biti družba vrednot. Samo vrednotno ustrezno ravnanje zagotavlja, da bo napredujoče znanje uporabljeno človeku v korist, da ne bo zlorabljeno. Samo družba, ki temelji na civilizacijskih etičnih standardih ter njim ustreznih vrednotah in znanju, je lahko dolgoročno stabilna, se lahko trajnostno razvija. Vrednote in znanje sta tudi stebra modrosti in blagostanja.

Inštitut za etiko in vrednote Jože Trontelj (IEV) svoje dejavnosti posveča večji integraciji vrednot in etičnega ravnanja v obstoječi družbi, še zlasti pa pri otrocih in mladostnikih, ki so temelj bodoče družbe. Integracija etike in vrednot v vzgojo in izobraževanje je velika naloga humane civilizacije, ki jo IEV skuša izpolnjevati z izvajanjem programa Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju.

Poslanstvo programa Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju je ponuditi vrtcem in šolam podporo in učinkovita orodja na področju prenašanja in utrjevanja etike in običaj

človeških vrednot med otroki in mladostniki, ne da bi pri tem posegal na področje kurikulov in učnih načrtov. Podpirati jih želi pri uresničevanju njihovega vzgojnega poslanstva. Program temelji na spoznanju, da imajo vrtci in osnovne šole zelo pomembno vlogo pri razvoju osebnosti otrok in mladostnikov. Številni slovenski vrtci in šole so v zadnjih letih opravili veliko delo na področju utrjevanja etike in običaj človeških vrednot med otroki in mladostniki, od različnih dejavnosti, projektov do vzgojnih načrtov. Na drugi strani pa mnogi vzgojitelji, učitelji, ravnatelji in starši opozarjajo, da vrtci in šole pri teh prizadevanjih za uresničevanje njihovega vzgojnega poslanstva potrebujejo še več podpore.

Promocija poslanstva učiteljev in vzgojiteljev

Vodilni svetovni strokovnjaki za vzgojo in izobraževanje poudarjajo, da sodi vrednotna vzgoja med bistvene in tudi temeljne sestavine poklicnega in življenjskega poslanstva vzgojiteljev in učiteljev. Vzgojitelji in učitelji v večini tudi sami menijo tako. Vrednotna vzgoja pomeni steber oblikovanja posameznikove osebnosti in posameznikovega značaja prav v smeri, ki je izjemno pomembna za sedanji svet in za prihodnost človeštva. Kakovostna vzgoja pa je potrebna doma, v vrtcu in v šoli. Samo takšna vzgoja je lahko uspešna pri zmanjševanju negativnih pojavov v družbi in lahko prispeva k morda najpomembnejšemu cilju humanega sveta, k zmanjševanju razhajanja med etiko in vrednotami na eni strani ter dejanskim obnašanjem ljudi na drugi.

Program Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju je tako namenjen

tudi večji promociji poslanstva vzgojiteljev in učiteljev in se usmerja k naslednjim ciljem:

- krepitev kompetenc vzgojiteljev in učiteljev za integracijo etike in vrednot v vzgojno izobraževalno delo,
- ozaveščanje in motiviranje otrok in mladostnikov za odločanje in obnašanje, ki temelji na etiki, vrednotah in znanju,
- krepitev stabilne družbe, ki temelji na etiki, vrednotah in znanju.

Evropsko ogrodje etike in vrednot

Katere pa so tiste vrednote, ki jih je predvsem potrebno spoštovati pri oblikovanju družbe in v večji meri integrirati v vzgojo in izobraževanje? Pomisliti moramo na te, zajete v konceptu Evropskega ogrodja etike in vrednot¹, ki predpostavlja, da stabilna družba temelji na obnašanju, lastnostih in vrlinah, ki ustrezajo desetim velikim vrednotnim področjem ali vrednotnim domenam: znanje in modrost; skrb za sočloveka; življenje, narava, zdravje; kultura; univerzalizem; tradicija; delo in ustvarjalnost; humanost; pravičnost; integriteta.

V današnjem mnogotero kriznem času je zavest o skupni pripadnosti evropskim civilizacijskim vrednotam še posebno dragocena. Dragocena je pri oblikovanju in utrjevanju skupne evropske identitete v državah, članicah EU, pri oblikovanju zavesti o civilizacijskih temeljih in vrednotah, ki nas družijo. Pomembna pa je tudi pri integriranju v evropski kulturni prostor vseh tistih, ki prihajajo v Evropo; zanje je nujno potrebno spoznavanje vrednotnih in etičnih razsežnosti evropske kulture, v katero se želijo integrirati ob upoštevanju lastnih kulturnih korenin.

Rezultati programa IEV

Program Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju, ki ga IEV izvaja že od leta 2013, je namenjen učinkoviti integraciji etičnih standardov in vrednot v vzgojo in izobraževanje. To omogočajo v programu načrtovani izobraževalni moduli, ki vzgojiteljem in učiteljem zagotavljajo kompetence za uspešno pomoč in usmerjanje otrok in mladostnikov pri vzpostavljanju vedenjskih namer, skladnih z desetimi vrednotnimi domenami dokumenta EOEV. V delo modulov so vključeni učitelji in vzgojitelji iz številnih vrtcev in šol, ki prostovoljno prevzemajo aktivno vlogo pri integraciji etike in vrednot v vzgojo in izobraževanje. V okviru modulov se usposablja za to vlogo ter tudi za vključevanje staršev v sam program.

Do sedaj je bilo izvedenih že 8 modulov. S pomočjo vzgojiteljev in učiteljev, varuhov etike in vrednot, so in bodo otroci in mladostniki deležni pomembnih in sistematičnih spodbud in krepitev poznavanja vrednot, spodbud ter krepitev ustreznih osebnih norm.

Bolj bodo motivirani za spoštovanje in upoštevanje teh norm in oblikovali bodo občutje usposobljenosti za etično in vrednotno ocenjevanje in izvajanje lastnega obnašanja in odločanja.

Integracija etičnih standardov in vrednot v vzgojo in izobraževanje ne terja bistvenih dodatnih naporov in zahtev niti za družbo niti za vzgojitelje in učitelje, ampak pomeni pomemben in zaželen premik v delovnih ciljih in poudarkih – pomeni modro in odgovorno poklicno okrepitev, ki je kar najbolj v skladu z naravo, poslanstvom in ugledom vzgojiteljskega in učiteljskega dela.

Za zaključek in spodbudo si torej zastavimo še eno vprašanje. Kaj bi se zgodilo, če bi se ljudje še veliko bolj, kot se to v resnici dogaja, ravnali po etičnih standardih, morali in vrednotah? Odgovor je preprost: na svetu bi bilo veliko manj negativnega dogajanja, manj nasilja, vojn, kriminala, korupcije, manj izkoriščanja, revščine, lakote ... Ja, tak svet je nekaj najboljšega, kar si lahko predstavljamo, zanj se je vredno truditi. To ni preprosto, a je uresničljivo. Za tak svet se je treba

angažirati. Za skladnost našega obnašanja z etiko in vrednotami si je treba prizadevati na vsakem koraku. Pogosto je za to treba tudi žrtvovati kakšne druge, kratkoročno celo zelo vabljive cilje. A zgledi in izkušnje našega človeškega rodu kažejo, da se takšno angažiranje in prizadevanje obrestuje. Te zgledi in izkušnje je treba prenesti mladi generaciji. Vzgojitelji ter učitelji so poklicani, da to storijo. Pričakujemo lahko, da bo imela intenzivnejša in učinkovitejša integracija etike in vrednot v vzgojo in izobraževanje dolgoročen vpliv na porast skladnosti med vrednotami in obnašanjem in na zmanjševanje negativnih družbenih pojavov. S tem pa bo izpolnjen zelo pomemben pogoj za stabilnost in napredek družbe, njenega blagostanja in blagostanja posameznikov. ■

Opomba

1. O Evropskem ogrodju etike in vrednot smo v reviji podrobneje pisali dvakrat: 1. Musek, Janek (2014): Prihodnost Evropskega ogrodja etike in vrednot. V: *Vzgoja*, letnik XVI, št. 62: 7–8. 2. Musek, Janek (2015): Evropsko ogrodje etike in vrednot (EOEV). V: *Vzgoja*, letnik XVII, št. 68: 7–9.

Delo in ustvarjalnost

Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju

✍ Danilo Kozoderc

Ethics and values education in schools and kindergartens

“Danes velja: majhen narod je ustvarjalen ali pa izgine.”
(Anton Trstenjak)

“Vaša priložnost in odgovornost je, da imate vpliv na življenje otrok in da ste del spreminjanja in rasti sistema.”
(Design thinking for educators)

Program Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju stoji na treh stebrih: otroci, strokovni delavci v vrtcih oz. šolah in starši. Dejavnosti, ki

jih predlagamo v posameznem modulu so tako usmerjene v vsako od teh treh skupin. Če je v začetni fazi poteka programa v posamezni ustanovi največji poudarek na delu z otroki, v nadaljevanju spodbujamo, da si zaposleni vzamejo čas zase; o posameznih vrednotah razmišljajo, se pogovarjajo in načrtujejo dejavnosti. Izkušnje v posameznih ustanovah kažejo, da ko učitelji in vzgojitelji sami

ponotranjajo vrednote, se to najbolj učinkovito prenaša na otroke. Po drugi strani pa dosežemo največji vzgojni učinek takrat, ko obstaja usklajenost med starši ter vrtcem oz. šolo in so določeni poudarki prisotni tako doma kot v vrtcu ali šoli.

Delo in ustvarjalnost

Vrednotna domena Delo in ustvarjalnost je ena od desetih domen znotraj programa. V